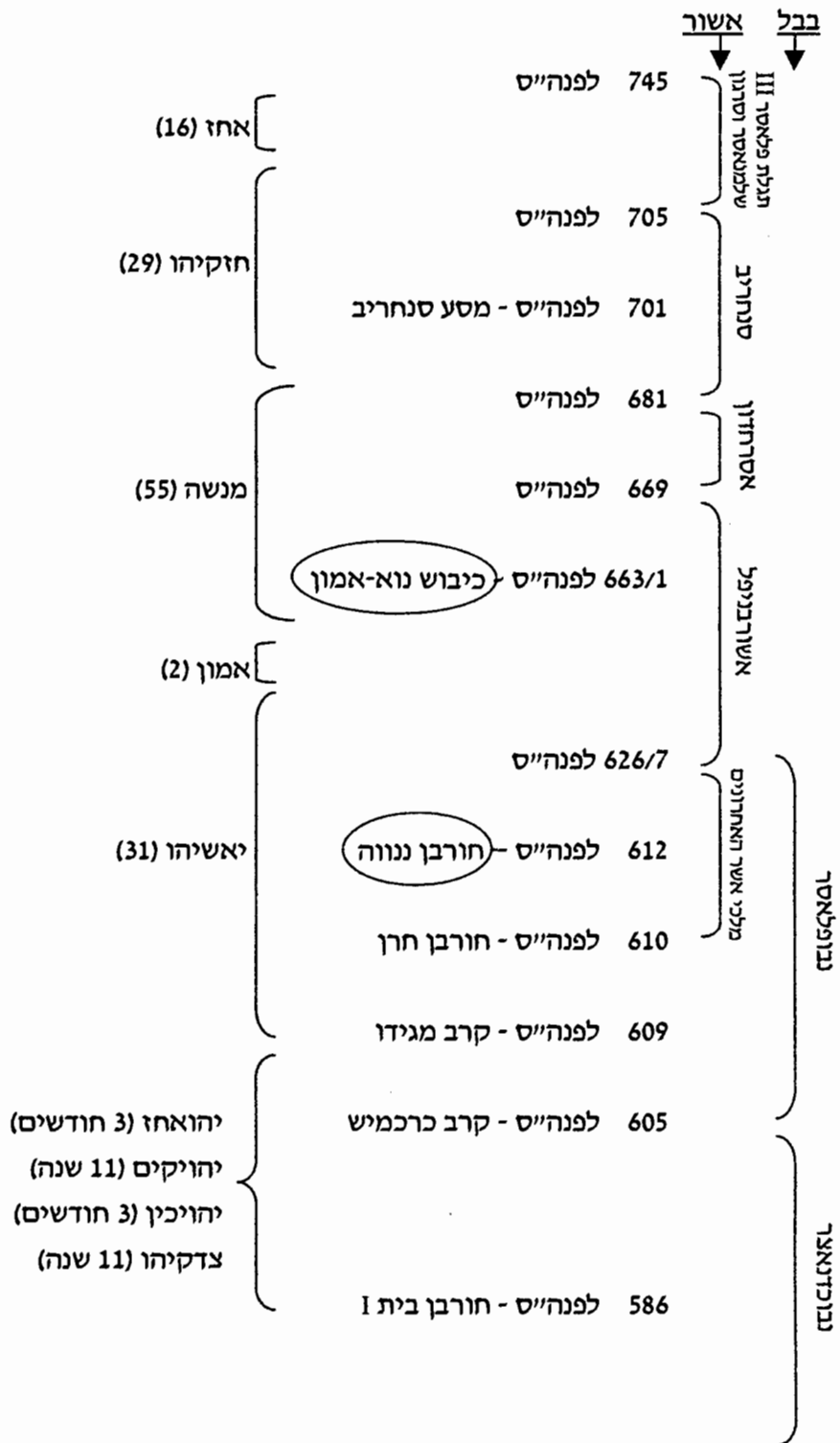

נחום וחבקוק - בין איגרא רמא לבירא עמיקתא ? / יוסי אליצור

1. סדר עולם רבא, פרק כ':

"יואל ונחום וחבקוק נתנבאו בימי מנשה, ומפני שלא היה מנשה כשר לא נקראו על שמו. וכן הוא אומר (דבה"ב, ל"ג, י-יא): "וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו. ויבא עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור".

2. מאורעות בתקופת אשור ובבל (עפ"י התיארוך המקובל במחקר):

3. אשור וישראל - מספר יונה ועד ספר נחום:

א. סוף יונה (פרק ד'):

א וַיִּרְעוּ אֶל-יוֹנָה, רָעָה גְדוֹלָה; וַיִּחַר, לוֹ. ב וַיִּתְפַּלֵּל אֵל ה' וַיֹּאמֶר, אֲנִי ה' הֲלוֹא זֶה דְבָרִי עַד הַיּוֹתֵי עַל אֲדָמָתִי, עַל כֵּן קִדַּמְתִּי, לְבָרַח תַּרְשִׁישָׁה: **כִּי יָדַעְתִּי, כִּי אַתָּה א-ל חַנוּן וְרַחוּם, אַךְךָ אֲפִים וְרַב חֶסֶד, וְנָחֵם עַל הַרְעָה.**

ג וַעֲתָה ה', קַח נָא אֶת נַפְשִׁי מִמֶּנִּי: **כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי.**

(מל"ב י"ד, כג-כה): בשנת חמש-עשרה שנה, לאמציחו בו יואש מלך יהודה מלך ירבעם בן יואש מלך ישראל, בשמרון, ארבעים ואחת, שנה.... הוא, השיב את גבול ישראל, מלבוא חמת, עד ים הערב כדבר ה', אל-הי ישראל, אשר דבר בד עבדו יונה בן אמתי הנביא, אשר מנת החפר).

ב. תחילת מיכה (פרק א'):

א דָּבַר ה' אֲשֶׁר הָיָה, אֶל מִיכָה הַמַּנְשֵׁתִי, בְּיַמֵּי יוֹתָם אַחֲזוּ יַחְזֻקָהּ, מִלְכֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר חָזָה עַל שְׁמֶרוֹן, וִירוּשָׁלַם. ב שָׁמְעוּ עַמִּים כָּלֵם, הַקְּשִׁיבִי אַךְךָ וּמְלֵאָה; וַיְהִי א-דְנִי ה' בְּכֶם לַעַד, א-דְנִי מִהֵיכַל קִדְשׁוֹ. ג **כִּי הִנֵּה ה', יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ;** וַיֵּרַד וַדְרַךְ, עַל-בְּמוֹתַי (בְּמֹתִי) אַךְךָ. ד וַנִּמְסוּ הַהַרִים תַּחְתֵּי, וְהַעֲמָקִים יִתְבַּקְּעוּ, כַּדוֹנֵג מִפְּנֵי הָאֵשׁ, כַּמִּים מִגְרִים בְּמוֹרֵךְ. ה **בְּפִשְׁעֵי יַעֲקֹב כָּל זֹאת, וּבַחֲטָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל; מִי פִשַׁע יַעֲקֹב, הֲלוֹא שְׁמֶרוֹן, וּמִי בְּמוֹת יְהוּדָה, הֲלוֹא יְרוּשָׁלַם. ו וְשִׁמְתִי שְׁמֶרוֹן לְעֵי הַשָּׂדֶה, לְמַטְעֵי כָרֶם; וְהַגְרָתִי לְגֵי אֲבִינִי, וַיִּסְדִּיָּה אֲגִלָּה....**

פרק ג', יב: לכו, בגללכם, ציון, שדה תחרש; וירושלם עיין תהיה, והר הבית לבמות יער.

ג. סוף מיכה (פרק ז'):

טו כִּימִי צִאתְךָ, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲרָאֵנּוּ, נִפְלְאוֹת. טז יִרְאוּ גוֹיִם וַיִּבְשׁוּ, מִכָּל גְּבוּרָתְךָ; וַיִּשְׁמְעוּ יָד עַל פֶּה, אֲזַנְיָהֶם תִּתְחַרְשֶׁנָּה. יז וְלַחֲכוּ עֶפֶר, כַּנְחָשׁ כּוֹחֲלֵי אַךְךָ, יִרְגְּזוּ מִמִּסְגְּרֹתֵיהֶם; אֵל ה' א-לֵהֵינוּ יִפְחָדוּ, וַיִּרְאוּ מִמֶּנּוּ. יח **מִי א-ל כְּמוֹךָ, נִשְׂאָ עוֹן וְעֹבֵר עַל פִּשְׁעוֹ, לְשִׂאֲרֵית, נַחֲלָתוֹ: לֹא הִחְזִיק לַעַד אַפּוֹ, כִּי חִפֵּץ חֶסֶד הוּא. יט יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ, יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ; וַתִּשְׁלִיךְ בַּמַּצְלוֹת יָם, כָּל חֲטָאוֹתֶיךָ. כ תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב, חֶסֶד לְאַבְרָהָם, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיִנוּ, מִיַּמֵּי קֶדֶם.**

ד. תחילת נחום (פרק א'):

א מִשָּׂא, נִינְוָה סָפַר חֲזוֹן נַחוּם, הַאֲלֻקְשִׁי. ב **א-ל קְנוֹא וְנָקָם ה', נָקָם ה' וַבַּעַל חַמָּה; נָקָם ה' לְצַרֵּי, וְנוֹטֵר הוּא לְאִיֲבִיו.** ג ה', אַךְךָ אֲפִים וְגִדּוֹל (וְגִדְל) כַּחַ, וְנִסְחָה, לֹא יִנְסָה; ה', בְּסוּפָה וּבִשְׁעָרָה דָרְכּוֹ, וְעָנּוּ, אֲבָק רָגְלָיו. ד גוֹעַר בֵּינִים וַיִּבְשְׁהוּ, וְכָל הַנְּהָרוֹת הִתְחַרְבוּ; אֲמַלֵּל בְּשׁוֹן וְכַרְמֵל, וַיִּכְרַח לְבָנוֹן אֲמַלֵּל. ה הַרִים רָעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ, וְהַגְּבְעוֹת הִתְמַגְּגוּ; וַתִּשָּׂא הָאֶרֶץ מִפְּנֵי, וַתִּבֵּל וְכָל יוֹשְׁבֵי בָהּ. ו לִפְנֵי זַעֲמוֹ מִי זַעֲמוֹד, וּמִי יָקוּם בְּחֶרוֹן אַפּוֹ; חֲמָתוֹ נִתְּכָה כְּאֵשׁ, וְהַצְרִים נִתְּצוּ מִמֶּנּוּ. ז טוֹב ה', לְמַעוֹז בְּיָוִם צָרָה; וַיִּדַע, חֲסִי בּוֹ. ח וַיִּבְשְׁטֹף עֵבֶר, כָּלֵה יַעֲשֶׂה מְקוֹמָה; וְאִיֲבִיו, יִרְדֹּף חֲשָׁן.

4. נחום כסגירת מעגל להבטחות קודמיו:

ישעיהו ומיכה	נחום
<p><u>ישעיהו ל"ג, ט-י</u>: אבל אמללה ארץ, החפיר לבנון קמל; הנה השורו בצרבה, ויצר בָּשׁוֹן וְכַרְמֵל.</p> <p>עַתָּה אֶקוּם, יֹאמֵר ה'; עַתָּה אֲרוּמָם, עַתָּה אֲנָשָׂא. <u>מיכה א', ג-ד</u>: כִּי הִנֵּה ה', יֵצֵא מִמְקוֹמוֹ; וְיָרֵד וְדָבַד, עַל בְּמַתֵּי אֲרָץ. וְנִמְסוּ הַהָרִים תַּחֲתָיו, וְהַעֲמָקִים יִתְבַּסְעוּ, כַּדְּיוֹג מִפְּנֵי הָאֵשׁ, כְּמַיִם מִנָּהָרִים בְּמוֹרֵד.</p> <p><u>ישעיהו ל', כח</u>: וְרוּחוֹ בְּנַחַל שׁוֹטֵף, עַד צָנָאָר יִחַצֵּה, לַהֲנַפֵּה גוֹיִם, בְּנִפְתַּת שָׁנָא; וְכֶסֶף מִתְעָה, עַל לַחֲזֵי עַמִּים.</p>	<p>א מִשָּׂא, וַיִּנְוֶה סֶפֶר חֲזוֹן נְחוּם, הָאֱלֹקְשֵׁי. ב א-ל קְנוֹא וְנִקְסָם ה', נִקְסָם ה' וּבַעַל חֲמָה; נִקְסָם ה' לְצַרְיוֹ, וְנוֹטֵר הוּא לְאִיְבָיו. ג ה', אַרְכָּךְ אֲפִים וּגְדוּל (וּגְדוּל) כַּח, וְנִקְסָה, לֹא וְנִקְסָה; ה', בְּסוֹפָהּ וּבִשְׁעָרָהּ דָּרְכּוֹ, וְעָנָן, אֲבִק כְּגִלְיוֹ. ד גּוֹעֵר בְּיָם נִיבְשָׁהוּ, וְכָל הַנְּהָרוֹת הַחֲרִיב; אֲמַלֵּל בָּשׁוֹן וְכַרְמֵל, וּפְרַח לְבָנוֹן אֲמַלֵּל.</p>
<p><u>ישעיהו ל"ג, יב</u>: והיו עמים, משרפות שיד; קוצים קסוחים, באש יצתו. <u>ל"ד, יג</u>: ועלתה ארמנותיה סירים, קמוש נחוח במבצריה</p> <p><u>ישעיהו ל"ד, כח</u>: לשבור אשור בארצי, ועל-הרי אבוסו; וסר מעליהם עלו, וסבלו, מעל שכמו יסור.</p> <p><u>ישעיהו ל"ד, כ</u>: לא תחד אתם בקבורה, כי ארצך שחת עמך הרגת; לא יקרא לעולם, זרע מרעים.</p> <p><u>ישעיהו ל"ב, א+ז</u>: עורי עורי לבשי עזן, ציון: לבשי בגדי תפארתך, ורושלים עיר הקדש, כי לא יוסיף לבא בך עוד, ערל וקטמא... מה נאוו על ההרים רגלי מבשר, משמיע שלום מבשר טוב</p> <p><u>ישעיהו כ"ד, א-ג</u>: הנה ה' בוסק הארץ ובוֹלְקָה; וְעָנָה פְּנִיָּה, וְהִפִּיץ יִשְׁבִּיָּה... הַבּוֹק תַּבּוֹק הָאֲרָץ, וְהַבּוֹז תַּבּוֹז</p> <p><u>ישעיהו ח', כט</u>: שְׁאֲנָה לוֹ כְּלָבִיא; וְשָׂאֵג כְּכַפְרִים וַיְנַהֵם וַיֵּאחֲזוּ טַרְף, וַיַּפְלִיטוּ נְאִין מִצִּיל.</p>	<p>ה הַהָרִים רָעִשׁוּ מִמְּנוֹ, וְהַגְּבְעוֹת הִתְמַגְּגוּ; וְתִשָּׂא הָאֲרָץ מִפְּנֵיו, וְתִבֵּל וְכָל יוֹשְׁבֵי בָהּ. ו לִפְנֵי זַעֲמוֹ מִי זַעֲמוֹד, וּמִי יָקוּם בַּחֲרוֹן אַפּוֹ; חֲמַתּוֹ נִתְכַּה כְּאֵשׁ, וְהַצְרִים נִתְצוּ מִמְּנוֹ. ז טוֹב ה', לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה; וַיִּדַע, חֲסִי בּוֹ.</p> <p>ח וּבִשְׁטוֹף עֵבֶר, בָּלָה יַעֲשֶׂה מִקּוֹמָה; וְאִיְבָיו, יִרְדֹּף חֲשָׁךְ.</p> <p>ט מִה-תִּחְשְׁבוּן, אֵל ה' בָּלָה, הוּא עֹשֶׂה; לֹא תִקּוּם פְּעַמִּים, צָרָה. י כִּי עַד סִירִים סְבִיבִים, וּכְסָבִיאָם סְבוּאִים; אֲבִלוּ פִקֵּשׁ יִבֵּשׁ, מְלֵא.</p> <p>יא מִמֶּנּוּ יֵצֵא, חֹשֶׁב עַל ה' רָעָה יַעֲץ, בְּלִיעַל. יב כֹּה אָמַר ה', אִם שְׁלָמִים וְכוּ רַבִּים, וְכוּ נְגוּזִי, וְעָבֵר; וְעַתָּה - לֹא אֲעַנֶּךָ, עוֹד. יג וְעַתָּה אֲשַׁבֵּר מַטְהוֹ מַעֲלִיד; וּמוֹסְרֵי־יָד, אֲנַתֵּק.</p>
<p><u>ישעיהו ל"ד, כ</u>: לא תחד אתם בקבורה, כי ארצך שחת עמך הרגת; לא יקרא לעולם, זרע מרעים.</p>	<p>יד וַצָּנָה עֲלֵיךָ ה', לֹא יִזְרַע מִשְׁמַד עוֹד; מִבֵּית אֱלֹהֶיךָ אֲכַרִּית פֶּסֶל וּמִסְכָּה, אֲשִׁים קַבְרֹת, כִּי סְלוֹת. פרק ב:</p>
<p><u>ישעיהו ל"ד, כ</u>: לא תחד אתם בקבורה, כי ארצך שחת עמך הרגת; לא יקרא לעולם, זרע מרעים.</p>	<p>א הִנֵּה עַל הַהָרִים רִגְלֵי מִבְּשָׂר, מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם. תְּהִי הַיְהוּדָה חֲנִינָה, שְׁלָמִי וְנִדְרֵיךָ: כִּי לֹא יוֹסִיף עוֹד לַעֲבֹר בְּךָ בְּלִיעַל, בָּלָה וְנִכְרַת.</p>
<p><u>ישעיהו ל"ד, כ</u>: לא תחד אתם בקבורה, כי ארצך שחת עמך הרגת; לא יקרא לעולם, זרע מרעים.</p>	<p>ב עֲלָה מִפִּיךָ עַל פְּנֵיךָ, נִצּוֹר מִצּוֹרָה; צַפֵּה-דָרְכְךָ חֲזֹק מִתְנַיִם, אֲמַץ כַּח מֵאֵד. ג כִּי שָׁב ה' אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב, כְּגִאוֹן יִשְׂרָאֵל: כִּי בִקְקוּם בִּקְקִים, וַיִּזְמְרִיהֶם שַׁחֲתוּ... יֹא בּוֹקָה וּמְבוֹקָה וּמְבֹלְקָה; (וְלֵב נִמְסָה וּפֶקַד בְּרַבִּים, וְחִלְחַלָּה בְּכָל מִתְנַיִם, וּפְנֵי כָלֵם, קִבְּצוּ פְּאֵרוֹר.</p>
<p><u>ישעיהו ל"ד, כ</u>: לא תחד אתם בקבורה, כי ארצך שחת עמך הרגת; לא יקרא לעולם, זרע מרעים.</p>	<p>יב אִיָּה מַעוֹן אֲרִיֹת, וּמִרְעָה הוּא לְכַפְרִים אֲשֶׁר הִלַּךְ אֲרִיָּה לְבִיא שָׁם גּוֹר אֲרִיָּה, וְאִין מִחְרִיד.</p>